

Potrzeby
w zakresie doskonalenia
zawodowego nauczycieli

raport z badań
w Zespole Szkół Publicznych nr 1 w Pleszewie

Opracowanie: Halina Rembowska
Małgorzata Borowczyk
Anna Kostka
Adam Lis
Karol Trawiński

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Cele, metody i techniki oraz organizacja badań	3
2.Potrzeby w zakresie doskonalenia zawodowego w opinii badanych nauczycieli – oczekiwania.....	3
3. Formy doskonalenia zawodowego wybierane w dwóch ostatnich latach.....	6
Zakończenie i wnioski.....	10
Spis tabel	10

Wstęp

Prezentowany materiał pochodzi z przeprowadzonych wśród nauczycieli w roku szkolnym 2014/2015 badań ankietowych. Opracowaniem statystycznym wyników wykonanych badań (obliczenia) oraz sporządzeniem tabel zajął się zespół w składzie: Małgorzata Borowczyk, Anna Kostka, Adam Lis, Karol Trawiński i Halina Rembowska.

1. Cele, metody i techniki oraz organizacja badań

Celem prowadzonej diagnozy potrzeb w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli było zebranie informacji dotyczących oczekiwanej przez nich problematyki szkoleń własnych, rad pedagogicznych oraz studiów podyplomowych, kursów kwalifikacyjnych, jak i preferowanych form tych szkoleń. W badaniach pytano nauczycieli również o optymalny – zdaniem respondentów – termin szkoleń i ich długość.

Autorów diagnozy interesowały także źródła informacji o ofercie form doskonalenia i doksztalcania, z których korzystali nauczyciele. Podobnie jak w przypadku wcześniej prowadzonych badań, do zebrania interesującego nas materiału empirycznego zastosowano metodę sondażu diagnostycznego i technikę ankiety audytoryjnej.

Tak więc reprezentatywność próby badawczej jest ograniczona – w przypadku nauczycieli – do tej części populacji.

2. Potrzeby w zakresie doskonalenia zawodowego w opinii badanych nauczycieli – oczekiwania

Przedstawiony materiał empiryczny pochodzi z badań ankietowych przeprowadzonych w marcu 2015 r. wśród nauczycieli Szkoły Podstawowej nr 1 im 70 Pułku Piechoty w Pleszewie, Gimnazjum nr 1 im 70 Pułku Piechoty w Pleszewie oraz przedszkola przy ZSP nr 1. Ankiety wypełniło 39 nauczycieli.

Charakteryzując diagnozowaną populację nauczycieli należy odnotować występującą już od kilku lat tendencję wzrostową liczby nauczycieli dyplomowanych uczestniczących w konferencjach metodycznych. Świadczy to zapewne o następującym w ostatnich latach rozwoju zawodowym nauczycieli, przekładającym się na zdobywanie kolejnych stopni awansu zawodowego. Ale też i o tym, że mimo uzyskania najwyższego (jak dotąd) stopnia awansu zawodowego, nauczyciele ci chcą nadal pogłębiać swoje kompetencje zawodowe. Analiza deklarowanych przez badanych nauczycieli potrzeb w zakresie doskonalenia powinna być poprzedzona stwierdzeniem, że zebrane opinie wynikają zarówno z określonego poziomu samowiedzy, jak i motywacji nauczycieli do udziału w szkoleniach, co niekoniecznie musi korelować rzeczywistymi potrzebami uzupełniania wiedzy i doskonalenia umiejętności respondentów.

Prezentację zgromadzonego materiału zaczniemy od przedstawienia preferowanej przez badaną populację nauczycieli tematyki szkoleń. Na pierwszym miejscu oczekiwanej przez nauczycieli problematyki szkoleń znalazło się **Motywowanie uczniów do nauki**. Potrzebę w szkolenia w tym zakresie zgłosiło 23 nauczycieli na 39 biorących udział w ankiecie, co stanowi 59%. Na drugim miejscu badani nauczyciele wybrali doskonalenie dotyczące szeroko pojętej **Problematyki wychowawczej**. Zapotrzebowanie na tego typu szkolenie zgłosiło 18 nauczycieli, co stanowi 46%. Kolejnymi, często zgłaszanymi tematami wg nauczycieli są: **Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych** oraz powiązana z nim **Praca z uczniem zdolnym**. Zapotrzebowanie na szkolenie z tego zakresu zgłosiło 15 nauczycieli, czyli 38%. Natomiast 13 nauczycieli, czyli 33% wybrało pokrewną z powyższymi tematami **Pracę z uczniem słabym**. Kolejnymi zagadnieniami, cieszącymi się nieco mniejszym zainteresowaniem wśród nauczycieli są: **Poprawa wyników kształcenia i konstruowanie programów rozwojowych** (8 nauczycieli – 21%), **Bezpieczeństwo uczniów na terenie szkoły** (6 nauczycieli – 15%), **Technologia informacyjna i multimedialna** (5 nauczycieli – 13%), **Współpraca z rodzicami** (5 nauczycieli – 13%), **Ocenianie, system oceniania** (5 nauczycieli – 13%), **Prawo oświatowe** (5 nauczycieli – 13%), **Terapia pedagogiczna** (4 nauczycieli - 10%), **Sprawdzian i egzamin zewnętrzny** (3 nauczycieli – 8%), **Podstawa programowa** (3 nauczycieli – 8%), **Diagnoza i ewaluacja** (1 nauczyciel – 3%), **Nadzór pedagogiczny** (1 nauczyciel – 3%), Inne (1 nauczyciel – 3%), przy czym zaproponowana tematyka to **Techniki uczenia się i techniki motywacyjne** (tabela 1).

Tabela nr 1. Tematyka doskonalenia zawodowego preferowana przez badanych nauczycieli - oczekiwania

Jakiej tematyki powinny dotyczyć szkolenia w których chcesz wziąć udział?	1. Metody pracy dydaktycznej	8
	2. Problematyka wychowawcza	18
	3. Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych	15
	4. Technologia informacyjna i multimedia	5
	5. Sprawdzian i egzamin zewnętrzny	3
	6. Praca z uczniem zdolnym	15
	7. Współpraca z rodzicami	5
	8. Podstawa programowa	3
	9. Terapia pedagogiczna	4
	10. Motywowanie uczniów do nauki	23
	11. Diagnoza i ewaluacja	1
	12. Ocenianie, system oceniania	5
	13. Praca z uczniem słabym, z trudnościami w nauce	13
	14. Prawo oświatowe	5
	15. Poprawa wyników kształcenia, konstruowanie programów	8
	16. Nadzór pedagogiczny	1
	17. Ocena pracy nauczyciela i awans zawodowy	0
	18. Bezpieczeństwo uczniów na terenie szkoły	6

Z powyższych danych wynika, iż dużym zainteresowaniem nauczycieli cieszą się szkolenia z zakresu motywowania uczniów do pracy, a co za tym idzie praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, zarówno z uczniem słabym jak i zdolnym. Innym bardzo ważnym zagadnieniem wydaje się być praca wychowawcza.

Na pytanie o to, w jakiej formie powinno być prowadzone doskonalenie zawodowe, z pięciu podanych opcji, aż 27 - 69% nauczycieli wskazało na warsztaty i kursy doskonalące, 16 – 41% wybrało szkolenia online i konferencje, 14 – 36% jest zainteresowanych pracą w zespołach metodycznych i w czasie rad pedagogicznych, 9 – 23% zdecydowałoby się kursy kwalifikacyjne, a 8 – 21% wybrałoby studia podyplomowe (tabela 2).

Tabela 2. Formy doskonalenia zawodowego preferowane przez badanych nauczycieli.

W jakich formach doskonalenia zawodowego chcesz wziąć udział?	1. Warsztaty / Kursy doskonalące	27
	2. Kursy kwalifikacyjne	9
	3. Szkolenia online / konferencje	16
	4. Studia podyplomowe	8
	5. Zespoły metodyczne / rady pedagogiczne	14

Poproszeni o wskazanie najbardziej preferowanych terminów przeprowadzania doskonalenia zawodowego 24 czyli 62% ogólnej liczby nauczycieli biorących udział w ankiecie wskazało godziny popołudniowe w ciągu tygodnia, ze szczególnym wskazaniem na poniedziałek. 7 czyli 18% jest zainteresowanych doskonaleniem zawodowym w piątki i soboty. 3 – 8% wskazało na ferie i wakacje, ze wskazaniem na dni wolne od zajęć edukacyjnych, przed świętami itp. 2 – 5% wskazało na soboty i niedziele, a 1 – 3% wybrało opcję „inne”, jednak bez szczegółowego wskazania (tabela nr 3)

Tabela 3. Terminy szkoleń i innych form doskonalenia zawodowego preferowane przez badanych nauczycieli.

W jakich terminach powinny odbywać się formy doskonalenia, które Ciebie interesują?	1. W piątki i soboty	7
	2. W godzinach popołudniowych w ciągu tygodnia	24
	3. W godzinach przedpołudniowych w ciągu tygodnia	10
	4. W soboty i niedziele	2
	5. W ferie i wakacje	3
	6. Inne	1

3. Formy doskonalenia zawodowego wybierane w dwóch ostatnich latach

W celu poznania rzeczywistej skali, w jakiej zaspokajane są potrzeby i oczekiwania nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego przeprowadzono stosowną ankietę. Zgromadzony dzięki niej materiał empiryczny pozwala na sformułowanie poniższych wniosków.

Jeśli chodzi o wybieraną najczęściej tematykę szkoleń indywidualnych, to na pierwszym miejscu znalazło się doskonalenie dotyczące *Sprawdzianu i egzaminu zewnętrznego*. Na kolejnych, równorzędnych miejscach, pojawiły się takie tematy, jak *Technologia informacyjna i multimedia*, *Diagnoza i ewaluacja* i *Bezpieczeństwo uczniów na terenie szkoły*. Nieco rzadziej nauczyciele wybierali doskonalenie w zakresie *Metod pracy dydaktycznej*, *Problematyki wychowawczej*, *Pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych* czy *Prawa oświatowego*.

Poniższą listę tematów szkoleń uzupełniają tak istotne zagadnienia, jak *Wypalenie zawodowe*, *Emisja głosu* czy *Pomoc przedmedyczna* (tabela 4).

Tabela 4. Tematyka doskonalenia zawodowego zrealizowana przez badanych nauczycieli podczas szkoleń w ciągu ostatnich dwóch lat

Tematyka szkoleń	Liczba	Procent
1. Sprawdzian i egzamin zewnętrzny	14	36%
2. Technologia informacyjna i multimedia	13	33%
3. Diagnoza i ewaluacja	13	33%
4. Bezpieczeństwo uczniów na terenie szkoły	13	33%
5. Metody pracy dydaktycznej	9	23%
6. Problematyka wychowawcza	8	21%
7. Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych	8	21%
8. Prawo oświatowe	8	21%
9. Motywowanie uczniów do nauki	4	10%
10. Praca z uczniem zdolnym	3	8%
11. Nadzór pedagogiczny	3	8%
12. Ocenianie, system oceniania	2	5%
13. Podstawa programowa	1	3%
14. Praca z uczniem „słabym”, z trudnościami w nauce	1	3%
15. Ocena pracy nauczyciela i awans zawodowy	1	3%
16. Współpraca z rodzicami	0	0%
17. Terapia pedagogiczna	0	0%
18. Poprawa wyników kształcenia, konstruowanie programów	0	0%
19. Inne	3	8%

Zdecydowana większość oferowanych form doskonalenia zawodowego organizowana była przez macierzystą szkołę i odbywała się na jej terenie. Przez nią była również w znacznej mierze finansowana. Jednocześnie aż w 14 przypadkach wybraną przez siebie formę doskonalenia zawodowego sfinansował sam zainteresowany.

Szczegółowe zestawienie znajduje się w poniższych tabelach

Tabela 5. Tematyka doskonalenia zawodowego ze względu na typ finansowania

a) zajęcia organizowane przez szkołę oraz współfinansowane

Tematyka szkoleń	Liczba	Procent
1. Technologia informacyjna i multimedia	13	33%
2. Bezpieczeństwo uczniów na terenie szkoły	13	33%
3. Sprawdzian i egzamin zewnętrzny	12	31%
4. Diagnoza i ewaluacja	11	28%
5. Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych	8	21%
6. Prawo oświatowe	7	18%
7. Problematyka wychowawcza	6	15%
8. Metody pracy dydaktycznej	5	13%
9. Nadzór pedagogiczny	3	8%
10. Praca z uczniem zdolnym	3	8%
11. Motywowanie uczniów do nauki	3	8%
12. Ocenianie, system oceniania	1	3%
13. Praca z uczniem „słabym”, z trudnościami w nauce	1	3%
14. Ocena pracy nauczyciela i awans zawodowy	1	3%
15. Współpraca z rodzicami	0	0%
16. Podstawa programowa	0	0%
17. Terapia pedagogiczna	0	0%
18. Poprawa wyników kształcenia, konstruowanie programów	0	0%
19. Inne	1	3%

b) finansowane indywidualnie

Tematyka szkoleń	Liczba	Procent
1. Metody pracy dydaktycznej	4	10%
2. Problematyka wychowawcza	2	5%
3. Sprawdzian i egzamin zewnętrzny	2	5%
4. Diagnoza i ewaluacja	2	5%
5. Podstawa programowa	1	3%
6. Motywowanie uczniów do nauki	1	3%
7. Ocenianie, system oceniania	1	3%
8. Prawo oświatowe	1	3%
9. Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych	0	0%
10. Technologia informacyjna i multimedia	0	0%
11. Praca z uczniem zdolnym	0	0%
12. Współpraca z rodzicami	0	0%

13. Terapia pedagogiczna	0	0%
14. Praca z uczniem „słabym”, z trudnościami w nauce	0	0%
15. Poprawa wyników kształcenia, konstruowanie programów	0	0%
16. Nadzór pedagogiczny	0	0%
17. Ocena pracy nauczyciela i awans zawodowy	0	0%
18. Bezpieczeństwo uczniów na terenie szkoły	0	0%

Analizując formy realizacyjne różnego rodzaju szkoleń, należy zauważyć, że zdecydowana większość nauczycieli oczekiwała warsztatowej formy zajęć. Z kolei ponad połowa respondentów ceniła sobie również uczestnictwo w ramach zespołów metodycznych czy też rad pedagogicznych (tabela 6).

Tabela 6. Formy doskonalenia zawodowego wybierane przez nauczycieli w ostatnich dwóch latach

Formy doskonalenia zawodowego	Liczba	Procent
1. Warsztaty / Kursy doskonalące	28	72%
2. Zespoły metodyczne / Rady pedagogiczne	22	56%
3. Szkolenia online / Konferencje	17	44%
4. Kursy kwalifikacyjne	13	33%
5. Studia podyplomowe	8	21%

Wśród wiarygodnych źródeł informacji o dostępnej ofercie doskonalenia zawodowego królował Internet, chociaż równie pewnym źródłem okazał się dyrektor szkoły czy po prostu koledzy z pracy (tabela 7).

Tabela 7. Źródła informacji o ofercie form doskonalenia

Źródło informacji	Liczba	Procent
1. Internet	30	77%
2. Dyrektor szkoły	25	64%
3. Koleżanki / koledzy z pracy	22	56%
4. Informator	10	26%
5. Plakat / ogłoszenie	10	26%
6. Inne (e-mail, zaproszenie)	3	8%

Zakończenie i wnioski:

Celem realizowanej diagnozy potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego było przede wszystkim dostarczenie osobom zajmującym się projektowaniem i planowaniem różnych form doskonalenia informacji, służących dostosowaniu oferty szkoleń do deklarowanych oczekiwań poszczególnych grup respondentów. Dlatego też przedstawiany w raporcie materiał empiryczny został opracowany w formie szczegółowej i zawiera syntezę zawartych tam informacji. Zebrany materiał może być wykorzystywany zarówno do wypracowania ogólnej strategii doskonalenia, jak i do opracowywania nowych oraz weryfikacji realizowanych już form szkoleń. Prawidłowości te (lub tylko tendencje) odznaczają się różnym poziomem pewności, niektóre z nich wymagają zebrania dodatkowych, pogłębionych informacji.

Do najważniejszych wniosków należą:

- nauczyciele dostrzegają potrzebę przeprowadzenia szkoleń, jednak niewielu z nich brało udział czy to w zajęciach organizowanych/współfinansowanych przez szkołę czy, finansowanych indywidualnie,
- najbardziej potrzebnym szkoleniem jest takie, które pozwoli nauczycielowi przekonać ucznia, co do jego możliwości, ustalić osiągalny cel, a więc wzbudzić jego motywację,
- nauczyciele zwracają uwagę na konieczność doskonalenia w zakresie trudności wychowawczych, a także pracy z uczniem z różnymi trudnościami, jak i uczniem utalentowanym.

Spis tabel:

Tabela 1. Tematyka doskonalenia zawodowego preferowana przez badanych nauczycieli - oczekiwania.....	4
Tabela 2. Formy doskonalenia zawodowego preferowane przez badanych nauczycieli.....	5
Tabela 3. Terminy szkoleń i innych form doskonalenia zawodowego preferowane przez badanych nauczycieli.....	5
Tabela 4. Tematyka doskonalenia zawodowego zrealizowana przez badanych nauczycieli podczas szkoleń w ciągu ostatnich dwóch lat.....	6
Tabela 5. Tematyka doskonalenia zawodowego ze względu na typ finansowania	
a) zajęcia organizowane przez szkołę oraz współfinansowane.....	7
b) finansowane indywidualnie.....	7
Tabela 6. Formy doskonalenia zawodowego wybierane przez nauczycieli w ostatnich dwóch latach.....	8
Tabela 7. Źródła informacji o ofercie form doskonalenia.....	8